

Izšlo vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori
2657 S. Lawrence Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawrence Ave.
Telephone: Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIII. Cena lista je \$4.00. Chicago, Ill., četrtek, 18. decembra (Dec. 18), 1930. Subscriptions \$6.00 Yearly. STEV.—NUMBER 297

Španski bogatini in nazadnjaki beže v Francijo

Vsa severna Španija v plamenu revolucije. Posamezna mesta v rokah vstajev, ki razglajajo republiko. Generalna stavka se nadaljuje. Brutalna civilna garda pobija kmete in otroke. Kralj mobiliziral 75,000 mož. Mornarica pomaga revolucionarjem? General Berenguer zbolel same jeze

Hendaye, Francija, 17. dec. — Ob vsej francosko-španski meji se razširja vest, da je vsa severna Španija v plamenu revolucije. Resnični položaj je neznan, kajti cenzura je ustavila tok vseh rednih vesti čez mejo, toda dovolj je znamenj, da je Španija v silno kritični situaciji kljub optimističnim poročilom iz Madrida.

Najnovejša vest se glasi, da so revolucionarji osvojili mesto Logrono in proklamirali republiko. V San Sebastianu so veliki izgredi v teku in več oseb je bilo ubitih. San Sebastian je popolnoma paraliziran vseh generalnih stavk; enak položaj je v Barceloni, nad katero plovejo republikanski aeroplani.

Vesti iz Gibraltarja vztrajajo, da španska vojna mornarica podpira revolucionarje in vsa južna Španija je v veliki paniki.

Najboljši dokaz, da se bliža veliki preobrat na Špankem, je beg celih množic španskih bogatinov in reaktivnih sploh iz dežele. Cele karavane privatnih avtomobilov prihajajo čez mejo v Francijo s španskimi bogatini in njihovimi družinami, ki nosijo s seboj zlato in vrednostne papirje. Francoska straža ob meji je prejela večerj poostre na navodila; straža ne sme pustiti Špancev čez mejo, ako nimajo potnih listov s francoskim vizumom.

Perpignan, Francija, 17. dec. — Iz Španije je prišla vest, da je kralj Alfonz odredil mobilizacijo 75,000 mož za potlačitve revolucije; obenem je vlada poklicala iz Maroka zloglasno tujako legijo, ki obstoji iz inozemskih pustolovcev, katerim je pobiljanje ljudi najljubša zabava. Daje je vlada mobilizirala na tisoče domačih postopavcev v civilno gardo.

Krvavi spopadi so na dnevnem redu kakor pripovedujejo beguni. Rebeli v Logronu so večerj okupirali mesto in nabili plakate z napisom: "Na bo, državljani! Osvobodimo naše brate! Smrt kralju! Živela republika!"

Generalna stavka je v teku v vseh mestih in ljudem že primanjkuje živil. V Bilbau je bila imenovana začasna republikanska vlada in Alcala Zamora, priletni republikanski vodja in bivši minister, je bil imenovan začasnim predsednikom španske republike.

Nadaljnja vest, ki so prinesli kurirji, se glasi, da je tudi Valencia padla v roke revolucionarjem, ki so ustrelili tri generale. V Cardizu se je spuntala mornarična posadka.

Madrid, 17. dec. — Oficijslo poročajo, da ni nobene nevarnosti za monarhijo. Vojaštvo vzdržuje mir povod. Premier, general Berenguer, je zbolel valed prevelike napetosti, ker ni je tri dni nič spal. Straža okoli kraljeve palače je bila potrojena. Na strehi palače so topovi proti letalom.

Pariz, 17. dec. — Španska monarhija je v smrtnem spopadu z republikanci, ki so napeli vse sile, da jo strmoglavijo. Francoski oficijlni krogi pričakujejo padec monarhije in se že pripravljajo za sprejem kralja Alfonza, če pobegne v Francijo.

Poročevalci Eizkake "Tribune", ki se nahaja v Barceloni, poročajo o velikih brutalnostih, ki jih izvršuje španska civilna garda nad prebivalci. Gardisti ustrelje vsakega, ki se pokaže na tistih, katere drže v mesta. V

Rojeni slepec je spregledal

Medicinska znanost dala vid mlademu možu, ki je 25 let živel v temi

Lansing, Mich. — Zdravilna veda je naredila "čudež", ko je te dni dala vid 25-letnemu mlajskemu Merwinu Jenkinsu, ki se je rodil slep in zdaj prvič gleda luč sveta in stvari okoli sebe. Jenkins je bil zadnji petek operiran na oči in v terek so mu zdravniki v bolnišnici sneli obvezo z oči in mu dovolili, da je prvič v svojem življenju pogledal.

Bil je prizor, ki se težko opiše. Jenkins se je ustrašil, ko je zagledal zdravnika in bolničarke, da je bil skoro histeričen. Ni imel nobenega pojma, kako vse to izgleda v realnosti in bil je tako presenečen, da se mu ni umirilo. Potem se je obnašal kot otrok, ki dobi nove igrače v roke. Čisto vse mu je novo — in šele zdaj se bo moral učiti pravega življenja. Zdravnik pa mu je kmalu spet zavezal oči, tako da se bo vadiel gledanja polagoma. Največje presenečenje ga šele čaka. Jenkins je oženjen in ima dveletno hčerko, toda žene in otroka še ni videl. Zdravnik čaka na ta prizor, da se mu prej ojačijo oči. Jenkins pa pravi, da bi najraje videl ženo in otroke, rajši kot vse drugo na svetu.

Operacija se je čudovito dobro obnesla. Zdravniki so najprej dognali, da je optični živci zdrav, ampak zenice so bile zničane. Izrezali so zenice in vtaknili v oči stekleno lečo, ki nadomestuje zenico. Leča zdaj opravi službo naravnih zenic in slepec je dobil vid. Jenkins bo moral vsake 12 ur vzeti lečo iz očesa in jo namazati s posebnim maslom.

Zborevanje železničarjev v Washingtonu

Pričakuje se, da bo kongres sprejel protikolejke mere proti nadaljnjim odločitvam

Washington, D. C. — (FP) — Izvršni uradniki 21 priznanih narodnih in mednarodnih železniških organizacij so se zbrali na konferenci v glavnem stanu v Washingtonu, da razpravljajo o načrtih za uveljavljanje šesturnika. Gibanje je prišlo bratovščina železniških spremnikov, pozneje pa so se mu pridružile tudi ostale bratovščine.

Glede tega vprašanja sta se vršili že dve konferenci, ena v Chicagu, druga v Clevelandu. Železničarjem se stavijo velike za preke, ker je gotovo, da se bodo železniške družbe ustavljale znižanju delovnih ur. Te trdijo, da se morajo boriti proti konkurenci avtomobilskih družb, ki poslujejo neovirano in zanje ne veljajo regulacije Meddržavne trgovinske komisije. V enem letu so železniške kompanije odlošile četrto milijona delavcev, kar daje misliti in je obenem svarilo, kaj vse se lahko zgodi, če se bo v tem pravcu nadaljevalo.

Medtem, ko so zastopniki železniških bratovščin razpravljali o načrtih za skrajšanje delovnih ur, je senator Walsh iz države Massachusetts vodil boj proti pristahu Hooverjeve administracije, ki niso storili ničesar za omiljenje brezposelnosti. Zadrževal je, da kongres sprejme njegovo predlogo za uveljavljanje petdnevneška za federalne uslužbence, ker je to edini izhod, da se dežela izvleče iz ekonomske krize, v katero je zabredla radi brezbrzičnosti administracije. Walsh podpira vsi progresivni senatorji, kar daje upanje, da se bo kongres oziral na resolucije, ki jih je sprejel legislativni odelok železniških bratovščin glede skrajšanja delovnika.

HURLEY JE OSMESIL FISHEVO STRAŠILO

Pravi, da je trditve, da je vojni departament prodajal letalske motorje Sovjetski uniji, bedasta

Washington, D. C. — (FP) — Flaherty komitej postaja čedalje bolj otročji in smešen v svoji gonji na radikale. Povsod vidi strahove. Tako je pred kratkim na zaslišanju "odkriti", da je vojni departament prodal 400 motorjev za letala anarhiki Liberty Sovjetski uniji. Drugi dan po tem "odkritju" je prišla izjava vojne tajnika Hurleyja, v kateri pravi, da je trditve, da so ti motorji, če so v resnici bili poslani v Rusijo, velike vrednosti v militarističnih operacijah, absurdna in bedasta. Moderna vojska letala brne s naglico dve sto milijonov dolarjev, dočim so Liberty motorji, ki jih je vlada gradila za časa svetovne vojne, razvili brzo 70 milijonov dolarjev. V formalni izjavi Hurley pravi:

"Nedavne vesti v časopisju in zaslišanju pred kongresnim komitejem, ki preiskuje komunistične aktivnosti v Združenih državah, glede prodaje Liberty motorjev Sovjetom so bedaste. Vsi ti motorji so bili sgrajeni v času svetovne vojne. Po končani vojni je vojni departament prodal samo 267 teh motorjev in večina teh ugodnim ameriškim letalskim družbam. Če bi bila sovjetska vlada tako neumna, da bi kupovala zastarele motorje za svojo obrambo in napad proti drugim državam, ki imajo moderna vojaška letala, bi kmalu bankrotirala."

"Vojni departament je že leta 1926 odločil, da ne bo pošiljal Liberty motorjev v nobeno deželo, ki nima diplomatskih odnosov s ameriško vlado. Večje število teh motorjev je bilo prodanih potem, ko jih je zavrgel armadni štab, ker niso bili več porabni za bojne namene. Prodani so bili tistemu ponudniku, ki je plačal za nje najvišjo vso. Mogoče, da je nekaj motorjev dospelo v Sovjetsko unijo, toda to ni nobene važnosti, ker so radi zastarelosti neporabni za militaristične operacije."

ORGANIZIRANI TESARJI ZMAGALI

Podjetniki vložili priziv proti komisarjevemu odloku

New York. — (FP) — Po petnajstmesnem prekanju in pogajanjih je mestni komisar za javna dela F. J. Priol odločil v prilog tesarjem, ki so zahtevali unijsko mazo pri delu na projekih podzemne železnice. Mestna odredba namreč določa unijsko mazo pri vseh mestnih delih, čemur so se podjetniki upirali. Tesarji bodo sedaj prejeli \$11.25 na dan. Tesarska unija v New Yorku šteje 32,000 članov. Le mal odtostotek je neorganiziranih.

Prilov odlok daje tesarjem priliko do tožbe, da tako izterjajo zaostalo mazo, ko jo jim dolgujejo podjetniki, ker so za časa spora tesarji prejeli samo \$8 na dan. F. L. Hackenberg, tajnik tesarske unije, je izjavil, da unija ne bo predložila te zahteve, ker je šla v boj v glavnem zaradi principa unijske mezde, in ker je to dosegla, se bo izogibala nadaljnjih sporov, ki ne morejo prinesiti nobenih koristi za organizacijo.

Prosperiteta v Wilwoodu
Wilwood, N. J. — V tem mestu, ki se ponaša z lepimi hoteli, kamor se zatekajo na počitek izmučeni bizniški magnati iz New Yorka, je toliko ljudi brezposelnih, da veliko število vask dan oblega hotele ter prosijo za delo, čeprav jim lastniki plačajo samo en dolar na dan in hrano.

Zavarovanje proti brezposelnosti

Načrt je predložil La Guardia v kongresu. Hoover neče dati senatu podatkov o depresiji

Washington, D. C. — Kongresnik La Guardia iz New Yorka je 16. t. m. predložil osnovno zavarovanja proti brezposelnosti. Njegov načrt se glasi, da vsak delavec prispeva pet centov tedensko in delodajalec doda po deset centov na vsakih delavčevih pet centov. Denar se nabira v posebnem skladu pod kontrolo zvezne vlade in se izplačuje, kadar delavec protu svoji volji izgubi delo. Druge podrobnosti niso še objavljene.

La Guardia ima v načrtu poseben sklad za brezposelne muzikante. Sklad se nabira iz posebnega davka na filme, radio in mehanično glasbo sploh. Senat je v terek zastoj zahtoval, da predsednik Hoover predloži podatke o industrijski depresiji, katere je prejel direktor predsednikove pomočnika-komisije Woods. Hoover je odgovoril, da podatki niso za javnost. To je še bolj razkačilo senatorje in La Follette je predložil novo resolucijo, ki poziva administracijo, da mora dati vse podatke, ki jih ima v posesti in ki se porabiho kot baza za zakonodajstvo glede omiljenja brezposelnosti.

Skrajšanje delovnika za počino uslužbenec

Zadavna predloga je bila sprejeta v nižji zbornici kongresa

Washington, D. C. — (FP) — S sprejetjem Kendallove predloge, ki določa, da se delovne ure pošttnih uslužbenecov skrajšajo od 48 na 44 ur v tednu, v nižji zbornici kongresa, je bil storjen prvi korak za upolnjenje nadaljnjih 10,000 delavcev. Tako pravi Thomas F. Flaherty, tajnik-blaginik Narodne federacije pošttnih klerkov.

Proti sprejetju predloge se je trdoglavno boril generalni poštars Brown, ki je vedno poudarjal, da ima mnogo delavskega materijala na razpolago, zato se položaj uslužbenecov ne bi smel izboljšati. Toda pritisk, ki ga je ustvarila organizacija pošttnih uslužbenecov na kongresnike, je bil tako močan, da se mu niso mogli več upirati. 150,000 pošttnih uslužbenecov bo deležnih štiri ure več počitka na teden, če bo predloga sprejeta tudi v senatu in jo bo predsednik podpisal.

Ker je senator Watson, vodja republikanske večine v senatu nedavno priporočil petdnevnik za delavce v ameriških industrijah, je verjetno, da bo predloga sprejeta v senatni zbornici brez opozicije.

DOAK NAREDIL DOBER VTIS

Izšel se je za pet dni dela v tisku v industrijah

Washington, D. C. — (FP) — Novi delavski tajnik W. N. Doak je napravil zelo ugoden vtis v delavskih krogih takoj, ko je sprejel posle svojega urada, ker je izjavil, da bo podpiral gibanje, da se uvede petdnevnik v vse ameriške industrije.

Doak sicer direktno ni dal navetva kongresu glede Walshove predloge, ki predvideje petdnevnik za vse federalne uslužbence, toda njegovo izjavo so tolmačili na način, da odobrava predlogo. Prvi uradni akt delavskega tajnika ga je postavil v nasprotje s ameriškami Hooverjeve administracije, ki vodi obstrukcijo proti zakonodajstvu, ki ima namen zvišanje obratovnih stroškov v zveznih departmentih. Tako drugi dan, ko je Doak podal svojo izjavo, je bil poklekan na konferenco k predsedniku Hooverju. O čem sta govorila, javnost ni bila obveščena.

Zvezni sodnik pravi, da je prohibicija neveljavna

Agitacija za starostno pokojnino

Več kandidatov, ki so obljubili, da bodo delali za to stvar, je bilo izvoljenih v zvezne in državne urade

Washington, D. C. — (FP) — Potom rezultata prošlih volitev, ko je bilo več kandidatov, ki so se izrekli za moderni sistem starostne pokojnine, uspešnih, je vprašanje federalne kooperacije, da se zagotovi vsakemu državljanu, ki si ni mogel preskrbeti v svojem življenju zadostnih sredstev, življenjski obstanek, postala važna zadeva, o kateri se bo nedvomno razpravljalo v tekočem zasedanju kongresa. American Association for Old Age Security v decembru izdaja svoje revije, ki prinašajo izvešče iz poročil ekonomskih ekspertov in članke prominentnih uradnikov, ki so se izrekli v prilog državnih in federalnih starostni pokojnini.

Senatniki kandidati, ki so bili izvoljeni v novembru na platformi, katere je vključevala točko za starostno pokojnino, so Costigan, Lewis, Capper, Couzens, McNary in Carey. Imed kandidatov za governorje so bili izvoljeni Roosevelt v New Yorku, Pinchot v Pensilvaniji, Cross v Connecticutu, Ely v Massachusettsu, Ritchie v Marylandu, Brucker v Michiganu, White v Ohiju, Olson v Minnesoti, Meier v Oregonu, Emerson v Wyomingu, Murray v Oklahomi in Ross v Idahu. Vsi ti so dali obljubo, da bodo podpisali predloge za starostno pokojnino.

Fred Olson, farmer-laborit, ki je bil izvoljen za governorja v Minnesoti s veliko večino, je izjavil v volilni kampanji, da bo pospeševal agitacijo za sprejetje predloga, da bodo ameriški delavci in delavke, ki so stari nad 45 let in katere današnje moderne industrije mečejo na ametišče, kot da bi bili obrabljeno orodje, imeli zagotovljeno življenjski obstanek na stara leta.

Vprašanje starostne pokojnine je bilo že v problem zasedanju kongresa predloženo članom nižje zbornice, toda Snell, Tilson, Longworth ter drugi pristali Hooverjeve administracije so preprečili podrobne diskusije o tej zadevi. Toda na zasedanju novega kongresa, ki bo morda sklican po 4. marcu, ne bodo ti ljudje imeli več popolne kontrole nad nižjo zbornico kongresa, kajti v novembarskih volitvah je bilo izvoljenih več kandidatov, ki so obljubili, da se bodo zavzeli za ljudi, ki puste vse svoje življenjske sile v industrijah, družba pa jih tira na stara leta v ubojnico.

BANKE POKAJO VSAK DAN

Enajst bank zaprlo vrata v N. Carolini v enem dnevu; dve v Illinoisu

Chicago. — Dne 16. decembra je propadlo enajst bank v Severni Carolini. Dalje so tega dne zaprle vrata dve banki v Južni Carolini, dve v Illinoisu (v Springfieldu in Parisu), dve v West Virginiji, ena v Nebraska in ena v Salt Lake Cityju, Utah.

Unije bodo ustanovile zdravniško kliniko

Los Angeles, Cal. — Med članov delavskih unij v Los Angelesu je v teku kampanja za ustanovitev zdravniške klinike, ki bi nudila zdravniško postrežbo po smernih cenah. Zdravniške klinike so bile ustanovljene v New Yorku, Rochesterju in nekaterih drugih mestih in so se izkazale za zelo koristno ustanovo.

Oprostili je kršitelja, ki se je dve leti bojeval s suhaško postavo. Njegova izjava je, da 18. amandment ni bil pravilno sprejet. Velika senzacija v Washingtonu. Mokrači vidijo veliko zmago

Newark, N. J. — Tukajšnji federalni sodnik William Clark je 16. decembra rzasodil, da je osemnajsti amandment neveljaven. Njegova razsodba se glasi, da ni bil prohibicijski amandment pravilno ratificiran. V pravem duhu ustave bi ga morale odobriti državne ustavodajne konvencije, ne pa zakonodajne zbornice. Sodnik Clark smatra, da je amandment brez vrednosti. Kadarkoli pride sprememba v zvezni ustavi, ki transferira državno policijsko oblast v področje zvezne vlade kot se je to zgodilo s amandmentom prohibicije, mora imeti ljudstvo posameznih držav sadnjo besedo o ratifikaciji take spremembe s izvolitvijo delegatov, ki se snidejo v konvencijah in sklepajo o tej stvari. To pa se ni zgodilo.

Po posledici te razsodbe je, da je bil oprosten kršitelj prohibicijskega zakona, ki se je dve leti tožaril s zveznimi oblastmi. Druga posledica morda bo, da Volsteadov zakon izgubi veljavo v državi New Jersey, kajti v smislu razsodbe ima država najvišjo policijsko oblast v svojih notranjih zadevah; ako hoče država imeti zakon prohibicije, ga lahko ima; ni pa dolžna izvajati kakih federalnih zakonov te vrste. To lahko pomeni, da se morajo federalni prohibicijski uslužbeni iz države. Obenem je razsodba dober zgled za druge države, ki lahko posnemajo državo New Jersey.

Washington, D. C. — Razsodba sodnika Clarka v Newarku je izvala veliko senzacijo v vladnih krogih. Voditelji mokrskih sil so kajpada silno zadovoljni in pravijo, da je to za nje velika zmaga, ki ima dalekosežen pomen. Oficijlni krogi niso edini glede efekta razsodbe in čakajo kaj poredajo pravne avtoritete v glavnem mestu. Suhaški krogi so presenečeni, toda omajati se ne puste. Pravijo, da je najvišje zvezno sodišče že izreko svojo besedo, da je 18. amandment veljaven in to jim zadostuje. Stvar vsekakor ne ostane brez resnih posledic.

Nezadostna protikoleja starih ljudi

Epstein opozarja na pomankljivosti zakona o starostni pokojnini

New York. — Abraham Epstein, tajnik American Aasn. for Old Age Security, je na konferenci asociacije izjavil, da bi več kot dvajset tisoč ljudi, ki radi starosti nimajo nobene prilike za upolnitev, bilo preskrbljenih, če bi se zakon o starostni pokojnini amandiral tako, da bi bile deležne podpore osebe, ki dosežejo starost 65 let, namesto 70 let, kot določa zakon. Konferenca je v tem smislu sprejela resolucijo, ki je bila poslana članom državne legislature v uvaževanje. Zakon o starostni pokojnini je bil sprejet v prošlem zasedanju legislature. Okrog 50,000 oseb starih nad 70 let bo prejelo podporo iz pokojninskega sklada po 1. januarju prihodnjega leta, kar bo stalo davkoplačevalce deset milijonov dolarjev na leto. Če se pomisli, da se potratijo velike vsote denarja za razne odpomočne akcije, ki ne prinesejo zaželjenega rezultata, bi bilo veliko bolje, da se ukliučijo osebe, ki dosežejo starost 65 let, med tiste, ki so upravičeni do pokojnine in ta pomoč bi bila izdatnejša kot so sedanje zasline odpomočne akcije, je dejal Epstein.

